Valodas konsultācijas: elektroniskā datubāze

http://www.valodaskonsultacijas.lv/lv/questions/1012

Jautājums

Kā latviešu valodā dēvējams padomju varas 1932.–1933. gadā mākslīgi izraisītais bads Ukrainā: ***golodomors*** vai ***holodomors***?

Atbilde

Latviešu valodā šī traģēdija saucama ***holodomors***.

Ukraiņu latīņalfabētiskās transliterācijas sistēmu Ukrainas Ministru kabinets apstiprinājis 2010. gadā (sk. *Про впорядкування транслітерації українського алфавіту латиницею = Pro vporiadkuvannia transliteratsii ukrainskoho alfavitu latynytseiu.* Pieejams: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-2010-%D0%BF#Text). Transliterācija ir vienas valodas, vienas grafētikas sistēmas burtu un burtkopu rakstījuma atveidošana ar atbilstošiem citas sistēmas burtiem un burtkopām. Ukraiņu latīņalfabētiskās transliterācijas sistēmā burts *г* transliterējams ar *h* (piem., ukraiņu personvārds *Богдан* latīņalfabētiskajā transliterācijā ir *Bohdan*), savukārt *ґ* transliterējams ar *g* (attiecīgi *Ґалаґан* – *Galagan*). Šī latīņalfabētiskās transliterācijas sistēma tiek lietota starptautiski, un pēc līdzīgiem principiem ukraiņu vārdi tiek atveidoti arī citās valodās. Līdz 1991. gadam ukraiņu valodas vārdi latīņalfabētiskajā sistēmā tikuši pārcelti, vadoties pēc izrunas krievu, nevis ukraiņu valodā. Tādējādi arī latviešu valodā ienācis nu jau vārda vēsturiskais atveides variants golodomors.

Fonētikā (zinātnē, kas apraksta skaņas) ar ukraiņu burtu *г* apzīmēto skaņu raksturo vai nu kā faringālu berzeni [ʕ] (kas atkarībā no pozīcijas pārtop nebalsīgā [ɦ] vai [x]), vai arī, pēc citu pētnieku domām, kā glotālu berzeni [ɦ]. Krievu valodā šādas skaņas nav (krievu vārdu *голод* izrunā citādi), toties citās slāvu valodās gan ir fonētiski tuva skaņa, ko apzīmē ar [x]. Savukārt ar burtu *g* latviešu valodā tiek atveidots ukraiņu *ґ*, kas atbilst skaņai, ko fonoloģijā apraksta kā balsīgu velāru eksplozīvu slēdzeni.

Taisnība, vārdu *голод* un *холод* pirmās skaņas ukraiņu valodā ir dažādas, taču latviešu valodā tās atveidojamas ar vienu un to pašu burtu *h*. Ukraiņu valodas skaņas šajā ziņā nav vienīgās – līdzīgi tiek atveidotas arī citu valodu skaņas.

Valsts valodas centra Latviešu ekspertu komisija 2023. gada 8. februāra sēdē lēmusi, ka Ukrainas nacionālās traģēdijas (padomju varas 1932.–1933. gadā mākslīgi izraisītā bada) nosaukums (ukraiņu голодомóр) latviešu valodā atveidojams formā **holodomors** atbilstoši šā vārda izrunai ukraiņu valodā.

Avoti

Valsts valodas centra 2023. gada 10. februāra lēmums Nr. 1-15/2 „Par Ukrainas nacionālās traģēdijas nosaukuma atveidi latviešu valodā”.

VVC LVEK 08.02.2023. sēdes protokols Nr. 2.

Pro vporiadkuvannia transliteratsii ukrainskoho alfavitu latynytseiu. *Kabinet Ministriv Ukrainy*.

Hansons, A., Poļakova, M. *Ukraiņu īpašvārdu atveide latviešu valodā. Ieteikumi*. Rīga : Latviešu valodas aģentūra, 2023, 100. lpp.

© Latviešu valodas aģentūra, 2017